

مقدمه

شرکت های رتبه بندی اعتباری، به عنوان یکی از انواع نهادهای مالی فعال در بازار سرمایه، نقش مهمی در ارزیابی وضعیت اعتباری ناشران اوراق مالکیت و بدهی را برعهده دارند. این شرکت ها با ارزیابی و تجزیه و تحلیل عملکرد وضعیت مالی شرکت ها و دولت ها، ارزش و قابلیت پرداخت بدهی ها و اوراق بهادار را تعیین می کنند. این اطلاعات برای سرمایه گذاران، بانک ها، شرکت ها و دولت ها بسیار ارزشمند است، زیرا به آن ها امکان می دهد تصمیمات مالی خود را بر اساس ارزیابی های حرفه ای اتخاذ کنند. علاوه بر این، ارتباط مستقیم شرکت های رتبه بندی با اقتصاد جهانی و پیامد های بین المللی ارزیابی های آن ها، نقش بسزایی در ایجاد اعتماد و استقرار ثبات در بازار سرمایه دارند. به طور کلی، حضور شرکت های رتبه بندی اعتباری در بازار سرمایه، به عنوان یک مرجع قابل اعتماد برای تجزیه و تحلیل ریسک و امکانات سرمایه گذاری، برای اقتصاد کشور بسیار اساسی است.

شرکت رتبه بندی اعتباری چیست؟

رتبه بندی اعتباری به معنای بیان نظر یک مؤسسه ی رتبه بندی درباره احتمال ایفای به موقع تعهدات مالی یک شخص حقوقی است. این ارزیابی معمولاً برای اوراق بهادار خاص یا تعهدات مالی خاص صورت می گیرد، مانند صکوک که بانی ها تعهد دارند در زمان مشخص، سود یا اصل آن ها را پرداخت کنند. هدف اصلی این ارزیابی، تعیین احتمال ایفای به موقع تعهدات مالی است. بنابراین، در تعیین رتبه بندی، تمرکز بر این است که به چه اندازه شخص مورد بررسی می تواند به موقع تعهدات خود عمل کند. این روند بر اساس اطلاعات مالی و عوامل دیگری نظیر ریسک و مدیریت آن انجام می شود.

در حال حاضر ۳ مؤسسه رتبه بندی اعتباری در کشور به عنوان نهاد مالی نزد سازمان بورس و اوراق بهادار به ثبت رسیده اند و خدمات ارزیابی وضعیت اعتباری اوراق و ناشرین آن را در بازار انجام می دهند.

مؤسسات رتبه بندی اعتباری در بازار سرمایه

ردیف	شرکت رتبه بندی اعتباری	نوع شخصیت
۱	برهان	سهامی خاص
۲	پارس کیان	سهامی خاص
۳	پایا	سهامی خاص

اصولی که شرکت های رتبه بندی باید رعایت کنند

استقلال، به عنوان یکی از ارکان حرفه ای مؤسسات رتبه بندی، بسیار حیاتی است. به معنای دقیق، آثار مؤسسات رتبه بندی زمانی مورد قبول است که این مؤسسات از هرگونه تأثیری که ممکن است از شرکت هایی که قصد رتبه بندی آنها را دارند، مستقل باشند، به همان شکل که حسابرس باید مستقل باشد.

کنترل تضاد منافع نیز باید مورد توجه باشد. سامانه های کنترلی باید ایجاد شود تا مواردی که تضاد منافع را ایجاد می کنند، کنترل شوند. به عنوان مثال، اگر کارمندان یا مدیران مؤسسه رتبه بندی در اوراق بهادار موضوع رتبه بندی سرمایه گذاری کرده یا خود مؤسسه در آن اوراق سرمایه گذاری کرده باشد، تضاد منافع پدید می آید. همچنین، اشخاصی که در رتبه بندی شرکت ها دخیل هستند ممکن است در آن شرکت ها موقعیتی داشته باشند یا منافع تجاری مشترکی داشته باشند. این همه موارد به معنای وجود تضاد منافع هستند و افرادی که در رتبه بندی شرکت ها دخیل هستند باید اجازه ای این کار را نداشته باشند.

حفظ محرمانگی در مؤسسات رتبه بندی هم بسیار حائز اهمیت است. این به عنوان یک اصل دیگر، اطلاعات مربوط به شرکت موضوع رتبه بندی باید محرمانه نگهداری شود. این اطلاعات اسرار تجاری شرکت ها هستند و بنابراین انتشار آن ها باعث عدم تقارن اطلاعاتی می شود. مؤسسات رتبه بندی به این اطلاعات دسترسی دارند، اما آن ها را منتشر نمی کنند. این اطلاعات تحلیل می شوند و تأثیر آنها بر روی رتبه های اعتباری منعکس می شود. بنابراین، هرچند که اطلاعات تحلیل شده و نتیجه ای آن توسط یک شخص مستقل به عموم اعلام می شود، اما اطلاعات اولیه در اختیار مؤسسه رتبه بندی خودشان محفوظ می ماند.

وجود سیستم ها و قوانینی که مؤسسات رتبه بندی باید آن‌ها را رعایت کنند نیز بسیار اساسی است. آخرین اصل نیز اهمیت حرفه‌ای‌گری مؤسسات رتبه بندی را بیان می‌کند. افرادی که در این زمینه فعالیت می‌کنند باید دارای صلاحیت و آموزش مناسب باشند و همچنین خود را با دانش روز تطبیق دهند.

انواع رتبه های اعتباری	
رتبه	وضعیت
AAA	وضعیت اعتباری بالا، پیش بینی کمترین ریسک نکول
AA	وضعیت اعتباری بالا، ریسک نکول پایین
A	وضعیت اعتباری بالا، ریسک نکول کم
BBB	وضعیت اعتباری متوسط، ریسک نکول متوسط
BB	وضعیت اعتباری و ریسک نکول افزایش یافته است
B	وضعیت اعتباری پایین و ریسک نکول رشد داشته است
CCC	رتبه اعتباری بسیار پایین با ریسک نکول بالا
CC	رتبه اعتباری بسیار پایین با احتمال بالای وقوع نکول
C	پایین ترین رتبه اعتباری با احتمال خیلی بالا در وقوع نکول

ریسک نکول چیست؟

ریسک نکول یا ریسک عدم ایفای تعهد، زمانی رخ می‌دهد که یکی از طرفین معامله، به هر دلیلی، نتواند یا نخواهد به تعهدات خود در زمان مقرر عمل کند. این ریسک، یکی از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین ریسک‌های مالی در حوزه سرمایه‌گذاری است و از گذشته‌های دور مطرح بوده است.

برای درک بهتر مفهوم نکول، بیایید به این مثال توجه کنیم: زمانی که یک فرد به فرد دیگر وامی پرداخت می‌کند، ریسک نکول مطرح می‌شود. این به دلیلی است که همیشه احتمال وجود دارد که دریافت‌کننده وام، به تعهداتش در مقابل وام‌دهنده عمل نکند و نکول رخ دهد.

در واقع، ریسک نکول هنگامی اتفاق می‌افتد که وام‌گیرنده، به دلیل عدم توانایی یا تمایل، در تاریخ سررسید به تعهداتش در قبال وام‌دهنده عمل نکند. این موضوع می‌تواند برای وام‌دهنده منجر به اتلاف مالی و خسارت‌های مالی قابل توجهی شود.

نحوه رتبه بندی شرکت ها چگونه است؟

انواع مختلفی از اوراق بهادار، شرکت ها، نهاد های پولی و مالی می توانند مورد رتبه بندی قرار گیرند. به همین منظور شرکت های رتبه بندی دارای شیوه نامه های مختلفی برای ارزیابی هر یک از موارد نامبرده می باشند. به طور مثال برای ارزیابی وضعیت اعتباری شرکت های تولیدی موارد زیر در نظر گرفته می شود:

عوامل کمی یا کیفی توأمان برای تعیین ریسک اعتباری یک شرکت مورد بررسی قرار می گیرد. عوامل کیفی شامل ماهیت صنعتی که شرکت در آن فعال است، موانع ورود و خروج در صنعت، مشخصات رقابتی صنعت و جایگاه شرکت در آن، اندازه شرکت، توان و کفایت نظام عملیاتی شرکت، کیفیت مدیریت شرکت و در نهایت محیط نظارتی حاکم بر صنعت می باشد.

عوامل کمی شامل ارزیابی داده های مالی تاریخی و پیش بینی شده، ریسک ناشی از ساختار سرمایه، سطح سودآوری، توان استفاده از ظرفیت تولیدی موجود، نیاز به مخارج سرمایه ای، کافی بودن وجوه نقد در برطرف ساختن مخارج عملیاتی، پرداخت تعهدات مالی و سایر نیازهای شرکت است. صورت های مالی شرکت نیز در قالب مورد نظر برهان قرارداد می شوند تا بتوان از طریق بررسی آنها عملکرد شرکت را در طول زمان مورد نظر ارزیابی نمود. همچنین صورت های مالی پیشبینی شده شرکت نیز مطالعه می شوند تا تصویر اثرات شرایط حال و آینده اقتصادی درک شود. حساسیت صورت های مالی پیشبینی شده نسبت به عوامل مختلف ریسک در سناریوهای مختلف، سنجیده می شود تا در مورد توانایی شرکت در تحمل ریسک های مالی و تجاری قضاوت شود. اگرچه مطالعه اطلاعات پیشین در خصوص عملکرد شرکت اهمیت دارد، ولی **ظرفیت بالقوه آتی شرکت است که در نهایت رتبه اعتباری را شکل می دهد.**

نقش موسسات رتبه بندی در بحران مالی ۲۰۰۸

در بحران مالی سال ۲۰۰۸، موسسات رتبه بندی نقش مهمی در رخ دادن و تشدید این بحران داشتند. این موسسات، که وظیفه ارزیابی اعتبار و ریسک اوراق بهادار را بر عهده داشتند، از دو طریق در این بحران مشارکت داشتند: ابتدا با تخمین های نادرست و متناسب با واقعیت برای ریسک اعتباری و سپس با کارایی نادرست خود در ارزیابی وام های رهنی و مشتقات مرتبط.

اولاً، موسسات رتبه بندی برخی از اوراق بهادار مرتبط با مسکن را با رتبه های بالا و قابل اعتماد ارزیابی کردند، حتی در حالی که واقعیت این بود که بسیاری از این اوراق بهادار دارای ریسک بالایی بودند. این رتبه بندی های نادرست موجب شده بود که سرمایه گذاران به اوراق بهادار مسکونی با اعتماد بیش از حدی نگاه کنند و سرمایه گذاری های بیش از حدی در این بازار انجام شود.

دوماً، موسسات رتبه بندی ممکن بودند در معرض فشار و تأثیرات از سوی صاحبان اوراق بهادار قرار گیرند که به دنبال دریافت رتبه بندی های بالا برای اوراق خود بودند. این فشار می توانست به روش هایی مانند "خرید رتبه بندی" منجر شود که باعث افزایش ریسک و تضخیم بحران شود.

بنابراین، موسسات رتبه بندی با ارزیابی نادرست و ارائه رتبه بندی های بالا برای اوراق مشکوک، نقش مهمی در ایجاد و تشدید بحران مالی سال ۲۰۰۸ ایفا کردند. این برای بسیاری از سرمایه گذاران و مردم سراسر جهان منجر به اتلاف اقتصادی و خسارات مالی جبران ناپذیری شد.

سخن آخر

مؤسسات رتبه بندی اعتباری به عنوان نهادهای حیاتی در بازار پول و سرمایه، نقش بسیار مهمی در ارزیابی و تضمین اعتبار شرکت ها و دولت ها دارند. این شرکت ها با ارائه تجزیه و تحلیل های حرفه‌ای، به سرمایه گذاران، بانک ها، شرکت ها و دولت ها امکان می دهند تصمیمات مالی خود را با اطمینان بیشتری اتخاذ کنند. همچنین، نقش بسزایی در ایجاد اعتماد و ثبات در بازار های مالی دارند. با این حال، نظارت و اطمینان از استقلال و شفافیت فرآیند رتبه‌بندی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا اعتماد عمومی در این نهادها حفظ شود و بازار سرمایه به طور بهتری عمل کند.